

Виступ
на педагогічній раді

«ОСОБИСТИЧНО
ОРІЄНТОВАНЕ
ВИХОВАННЯ,
ЯК УМОВА
ФОРМУВАННЯ
ГРОМАДЯНСЬКОСТІ»

19 травня 2005 року конференція міністрів європейських країн ухвалила рішення про приєднання України до європейського освітнього простору ,до Булонської декларації. Це спонукає педагогічні колективи засвоїти головні принципи Ради Європи щодо формування нового типу особистості, тобто високоморального активного громадянина. Якщо відтворити образ “ідеального” сучасного європейця, то він повинен мати розвинену самосвідомість, бути суб”єктом демократичних відносин і свідомої громадянської діяльності; критично мислити, бути самостійним у судженнях, навчанні і трудовій діяльності; пізнати себе та вибудувати власну підготовку і кваліфікацію; вдосконалюватися, займатися безперервною освітою; бути творчо активним; мати “Я -образ”, що поєднує європейську і національну ідентичності, підвищену самооцінку, самоповагу, саморозвиток, володіти стійкою системою мотивації і потреб соціалізації - бажанням постійно вчитися і перенавчатися; цікавитися загальною культурою ; поділяти демократичні та моральні цінності, розуміти сучасний світ і адаптуватися до постійних змін, активно й творчо діяти ,адекватно оцінювати ситуацію і приймати рішення ,співпрацювати в команді.

Особистість дитини формується і розвивається під впливом багатьох факторів : об”єктивних і суб”єктивних; природних і суспільних; внутрішніх та зовнішніх ;незалежних і залежних від волі і свідомості людей, які діють стихійно або на науковій основі у відповідності до поставленої мети виховання.

Головною метою виховання на сучасному етапі є передача молодому поколінню соціального досвіду, багатств духовної культури народу, його соціальної ментальності, своєрідності світогляду .На цій основі формуються особистісні риси громадянина - патріота України, які включають в себе національну самосвідомість ,розвинену духовність,моральну, художньо-естетичну,правову. трудову, фізичну, екологічну культуру, розвиток індивідуальних здібностей і таланту.

Громадянське виховання спрямоване на формування в учнів громадянських якостей: знання законів і мотивацію до їх виконання, знання своїх громадянських прав і обов”язків, активну позицію в суспільних процесах.

Мета громадянського виховання: сформувати свідомого громадянина, патріота, професіонала, тобто людину з притаманними їй особистісними якостями й рисами характеру, світоглядом і способом мислення, почуттями, вчинками та поведінкою, спрямованими на саморозвиток та розвиток демократичного громадянського суспільства в Україні.

Громадянську позицію дітей виховують не лише на уроках. Дитина відчувається громадянином, коли громадянським ставленням насичене все навчальне і виховне середовище школи. Створити таку атмосферу – це і є завданням дорослих. Коли дитина знає, що її думку буде почуто, що вона може впливати на процеси ,які відбуваються в школі і в такий спосіб виявляти свою соціальну позицію, така дитина стане справжнім громадянином і щоденними вчинками наблизатиме майбутнє.

Зміст громадянського виховання включає в себе :виховання патріотизму та національної свідомості громадян, формування культури міжетнічних відносин і розвиток планетарної свідомості, розвиток правосвідомості і політичної культури, виховання дбайливого ставлення до природи, формування моральності особистості і культури

поведінки ,розвиток мотивації до праці.

Досвід всієї людської цивілізації переконливо доводить, що сильна держава виникає там, де є соціально зрілі громадяни. Така держава тримається на їхньому обов'язку, відразу до злочинності, на непідкупності чиновників, чесності судів, громадянській мужності письменників і вчених. Все це не можна замінити чимось іншим, А визначаються перелічені цінності єдиним і місткім поняттям – громадянська самосвідомість. Саме її формування є головною метою системи наукових, навчальних та виховних заходів, яку ми нині називаємо громадянською освітою.

Світ ,який оточує нас сьогодні, змінюється інтенсивніше ніж 2-3 роки тому: нові технології навчання, нові освітні ідеї, нові підходи ,нові поняття.

Шкільна освіта опинилася перед вибором та впровадженням нових пріоритетних стратегій:спеціалізація, диференціація,інформатизація,гуманізація, профілізація.

Уявіть! І все це має реалізувати на практиці повсякденного шкільного життя педагог сучасної школи, спрямовано все це на тендітний, життєрадісний об'єкт-дитину –учня ,яка біжить, спішить до школи щодня, щоб як показало опитування:

- набутти нових знань-48%
- зустрітися з однолітками, друзями-42%
- треба йти обов'язково-10%

Від народження дитина сприймає світ через людей ,які її оточують ; найперше –це батьки, рідні. Саме з них бере приклад, повторює їхні вчинки, формує внутрішній світ. З 7 років дитина продовжує формувати своє світосприйняття через спілкування з друзями ,ознайомлення ,з героями мультиплікаційних фільмів ,з літературними творами ,з образами культури. Дитина поступово вивчає оточуючий світ шляхом аналізу дій і вчинків героїв, під час міркування над книгами .Саме роль вчителя є важливою в цьому віці. Саме вчитель повинен спрямувати думку учнів на позитивний результат.

Вчителі на уроках літератури, історії знайомлять дітей з цікавими персонажами аналізують їх вчинки, вказують на позитивні і негативні риси. Важливу роль відіграє спілкування класного керівника зі своїми вихованцями . Класний керівник є зв'язуючим між батьками, дітьми, суспільством. Тому серед різноманіття форм виховної роботи є і такі ,як колективне читання книги і її обговорення, перегляд кіно - і відеофільмів, обговорення подій в світі. Такі форми роботи не повинні бути спонтанними або ж підготовленими самими учнями. У творчого класного керівника зі сторони буде це виглядати для учнів ,як самостійна їхня справа ,ідея, а насправді - кропітка робота вчителя.

Важливу роль у формуванні громадянського виховання відіграє також дуже цікава форма – зустрічі з ветеранами праці, ветеранами Великої Вітчизняної війни, ветеранами війни в Афганістані, відомими земляками.

Життя людини змалечку має бути насичене напруженим спілкуванням з образами культури, зокрема з героями національної та світової історії, як історії духу та духовного життя.

Світ культури, до якого має увійти через школу дитина, повинна обернутися до неї принаймні п'ятьма загальними ідеями:

- особистісною;
- загальнолюдською;
- власне громадянською;
- національною;
- державною.

Це єдиний механізм, що забезпечує формування свідомості без утиску творчих особливостей дитини.

Одним із провідних завдань нашої роботи повинно стати прагнення виростити з маленької дитини здорову, ерудовану, творчу особистість, патріота своєї держави; особу, яка була б здатна до осмисленого сприйняття існуючих життєвих процесів у суспільстві і змогла б знайти своє місце в лабіринтах сьогодення.

Громадянські якості формуються в процесі безпосередньої участі учнів у навчально-виховних заходах, що здійснюються на уроках вчителем, а в позаурочний час - вихователем, батьками, громадськістю.

І такі заходи надзвичайно багатопланові, всеохоплюючі. Тому перша вимога до них – вони мають спиратися на знання, здобуті на уроках, і поглиблювати та розширювати їх.

Друга вимога - заходи громадянського змісту повинні логічно продовжувати урочну роботу, мати певну систему, враховувати принцип послідовності, наступності, вікові та індивідуальні особливості дітей, їхні інтереси та бажання.

Третя вимога - вони мають бути доступними, цікавими, емоційно –наснаженими, щоб у процесі їх проведення струмувала учнівська творчість, самостійна ініціатива, самовираження, щоб кожен співпереживав від участі в них задоволення і насолоду.

Виховні заходи громадянської наповненості можна класифікувати за різними параметрами і ознаками:

- за метою - поглибити знання учнів з історії української державності й громадянства, культури народу, його традицій, розвинути творчі здібності й таланти учнів, виробити вміння і навички збирати й записувати зразки народної творчості, навчити технології виготовлення художніх виробів, виявити рівень сформованості патріотичних і громадянських якостей тощо.;

- за формою - навчальні, ігрові, змагальні, художні, індивідуальні, гурткові, клубні та ін.

- за методом - роз'яснювально-ілюстративні, дослідницько – пошукові;

- за місцем проведення - школа, громадські місця, на природі, в

- домашніх умовах та ін.

Існує багато різноманітних форм виховної роботи, які можна і потрібно використовувати. Але основною умовою використання форм роботи є:

- рівень вихованості учнів,
- зацікавленість учнів;
- чітке формулювання мети;
- творчий потенціал учнів.

Творчий класний керівник завжди при підготовці виховних заходів обов'язково врахує індивідуальні можливості кожної дитини і вміння дітей працювати колективно.

Вчителі початкових класів разом зі своїми вихованцями працюють за програмою Гри-подорожі "Котигорошко". Ця програма розрахована на чотири роки послідовної роботи.

Кожен рік (Шлях) ділиться на чотири доріжки(чверті). В першому класі діти вчать ігри, вірші, загадки, розучують пісні, танці українського народу. Працюючи в першому класі за цією програмою можна побачити індивідуальні особливості дітей

Важливо також знати взаємовідносини в сім'ї. Саме тому рекомендують проводити в 1-2-х класах родинні свята. Цікаво в цьому навчальному році такі свята провели Старік О.П., Величко Л.О. Цим вчителям вдалося вміло використати індивідуальні вміння дітей. Для дітей, які вміють і люблять співати були підібрані пісні, при підготовці монтажу враховувались декламаторські вміння, при підготовці танцювальних номерів-хореографічні таланти. Не можна сказати, що зразу ж в першому класі ми побачимо таланти і вміння дітей, але ми можемо побачити їх можливості і матимемо змогу розвивати їх, враховуючи індивідуальні особливості кожної окремої дитини.

Діти молодшого шкільного віку відверті і чесні в своїх вчинках і почуттях (в більшості). Тому, можливо, вчителям початкових класів легше залучити дітей до проведення виховних заходів. В цьому навчальному році на високому рівні проведено виховні заходи з учнями 1-Б класу (Беспалько Р.М.) "Свято Осені", 3-А класу (Тимошук Л.П.) "Свято урожаю", 4-Б класу (Ковбасюк О.Д.) "Свято Миколая", 4-В класу (Рудь Г.М.) "Свято української пісні"

Вчителі молодших класів, працюючи за програмою "Котигорошко" вчать дітей розвивати індивідуальні властивості, вчать дітей пошуковій діяльності, виховують повагу до праці людей, до традицій і звичаїв рідного краю.

В I семестрі Сула В.А. разом зі своїми учнями працювала над вивченням історії селища. Діти вивчали традиції, слухали і записували розповіді бабусь про минуле свого народу.

Виховання громадянськості – це систематична щоденна кропітка робота вчителя. Це врахування індивідуальних особливостей при розподілі доручень, під час проведення інформаційних і виховних годин.

Вчителі молодших класів застосовують ще одну цікаву форму роботи. Щопонеділка проводяться традиційні лінійки, але крім звіту про чергування кожен клас по черзі готує разом зі своїм класним керівником бесіду по збереженню життя і здоров'я учнів.

Під час таких лінійок виступає не один вчитель з монологічним повчанням, а учні самі. Читають повідомлення, вірші, якщо є можливість демонструють плакати, картинки. Під час таких лінійок діти вчаться виступати перед аудиторією, виробляють вміння чітко і виразно говорити, під час підготовки діти самі глибше вивчають тему.

Дуже добре, коли класний керівник майбутнього 5-ого класу намагається якнайбільше дізнатися про своїх учнів у вчителя-класовода. Відвідує батьківські збори, уроки, спілкується з учнями. Вчителі, знайомлячись зі своїми майбутніми вихованцями враховують їх здібності і інтереси, при плануванні роботи, в тому числі по формуванню майбутнього громадянина держави.

Громадянське виховання за формами виховної роботи можна поділити умовно на:

- суспільно-корисні,
- трудові,
- пізнавально-розважальні,
- художньо-естетичні,
- військово-спортивні.

Величезна роль у формуванні, зокрема, громадянської позиції учнів, Відіграє дискусія – як спонтанна, викликана якимись важливими подіями, так і спеціально організована. Такі заходи треба готувати ретельно, заздалегідь чітко формулювати тему, підбирати питання, список літератури. В іншому разі дискусія може перетворитись на неконтрольований процес очікуваного результату не буде.

Мужилівська Олена Андріївна разом зі своїми учнями часто проводить такі дискусії під час засідання Клубу "Опонент". Під час них тренується розум учнів, виявляються їхні інтелектуальні потенції, відбуваються зміна підходів до суспільних явищ, переоцінка цінностей, а, водночас учні замислюються над своїм громадянським "Я".

Ефективними є також заходи, в яких учні виявляють свою ініціативу, творчість, самовираження. Тут можна зазначити роботу вчителів біології, історії, літератури, географії. Діти під час вивчення цих предметів займаються пошуковою і науково-дослідницькою діяльністю (вивчають і записують легенди краю, фольклор, збирають історичні відомості, дані про природу рідного краю). В школі працюють гуртки, які вивчають історію рідного краю, туристко-краєзнавчий. В школі працює народний фольклорно-етнографічний гурт "Лада", до складу якого увійшли учні і вчителі школи. На своїх засіданнях члени гуртка вивчають пісні, обряди і звичаї свого краю.

Систематична робота класного керівника є запорукою успіху у виховній роботі. В класних колективах, де виховна робота є системною, спланованою з урахуванням індивідуальних особливостей учнів, вона буде мати позитивний результат по вихованню майбутнього громадянина, як всебічно розвинутої особистості. Серед старших класів можна назвати керівників 11-в, 10-б, 10-г, 9-а, класів, в яких робота дає позитивний результат: немає дітей на внутрішкільному обліку, значна частина класу є активними учасниками шкільних подій і заходів. Серед середніх класів класні керівники 5-а, 5-б, 6-а, 6-б, 7-а, 7-б, 8-а, 8-б класних колективів..

Важливу роль в реалізації громадянського виховання відіграє роль дитини в житті школи, де вона виступає не як байдужий спостерігач, а активний учасник процесу. Саме самоврядування повинно стати зв'язуючим ланцюгом між вчителями і учнями, коли вчителі виступають кураторами, які спрямовують дії дітей на позитивний результат. Дитина – є ініціатором ідей й виконавцем їх. Учні в школі повинні вчитися приймати рішення і нести відповідальність за їх виконання. В наш час - час нових перетворень, коли ми живемо в вільному суспільстві, коли люди мають змогу висловлювати голосно свої думки, ми повинні вчити дітей бути чесними, відвертими, відповідальними.

Наше майбутнє залежить від нас і наших учнів. Якщо ми виховаємо майбутнього громадянина, як всебічно розвинуту творчу особистість, людину, яка дбає про майбутнє свого народу, пам'ятає його минуле, особистість, яка знає і поважає закони держави, тоді ми можемо бути впевнені, що наше майбутнє будуть будувати справжні Громадяни.